

Baltijas Semkopis.

Mafā: par gadu 2 r., v. pušā, 1 r. 10 l., p. 3 mehn, 60 l., ar pē-
substānu par paku 2 r. 60 l., 1 r. 40 l., 90 l.; Jelgavā ar pē-
neschānu 2 r. 30 l. par gadu. — Apstefschānās weetas:
Jelgavā: pē redakcijas, Lutas l. ar. bodē, Klein l. pēschub.;
Rīgā: Kaptein l. ar. bodē, teļa Rājeveitā, Nr. 4, G. Windmana
l. bodē, Petēch pēschpilsētiā, Rātku-eitā Nr. 18 senatā brāstī Būsch,
tagad Mīfš l. ar. bodē, Rātku-eitā; un Puhau l. ar. bodē pē Schā-
wārtēem Nr. 59; B a u š ā: pē artefēra Gōrē l.; R u d i g ā: Bēst-

2. gada-gabjums.

berna wāžu grabm. bodē un pē teefas-ffr. Schēstā l.; Tālfōš:
pē Simfen l.; Dabēfš: pē foormānā Davidowitā l.; Jēf fš:
(Wenden) pē Blāmfch l.; Wālmēerā: Tren l. ar. bodē;
Wālfā: Mīdōf l. ar. bodē; Rūb jēnē: Mīfchānā l. ar. bodē; Kē-
pājā: Vānu, grabm. bodē; Piltēnē: pē pīfchētā weitā J. Schūp
Wērtē pē Inspektora Bogel. S l u d i n a j u m s, 6 fap. par rīu
dīnu, "war nebor mīrās schīnās weetas, Redakcijas adre: Balt.
Semkopja redakcijai Jelgavā." (Ratolu eētā, Nr. 2.)

№ 26.

Jelgavā, Beekdeenā, 2. julijā.

1876.

Rahditājs: Laukfaimneezība: Semkopības-kalenderis preefch julija mehnescha.
— Gowš loyu kaulu atmihtstoschānās flimiba. — Iphās fīnās pahr muhsu tehwijs
fshābigeem un derigeem putneem un fufāncem. — Wāhrvas: Lopy barība. —
Kā semkopis fēw labu floni war eegadbat. — Kā audēklis preefch labības maifceem
fīngrafs pabarāms. — Sahgu-fkaidās — tā loyu barība. — Wīspabriga dāka:
Gāfš. (Lūpīnājums.) — Jī manāhm teatera atmiwahm. III. Pīparu rofite Wīlandē.
(Weigums.) — Skolas nodāka: Latw. ortografijas leetā. — Sīnās: — Jī
eefschēmes. — S l u d i n a j u m i.

Laukfaimneezība.

Semkopības-kalenderis preefch julija mehnescha.

- 1) Jagahdā par tihru dseramo uhdeni, til lab preefch zilwe-
keem, tā ari preefch lopeem; us tahdu wihši iibehg daudš
flimibahm.
- 2) Lopi, ihpāschī zuhfās, ap scho laiku japeldinā il deenas,
ja til tad ir eespehjamš ween, un ja newar pē tam tikt,
tad zuhfās ja-aplaista il deenas wīsmāf weenu reiš ar
aukstu akās-uhdeni.
- 3) Ja ari wehl julijā karstš un faufs laifs peeturahš, tad ir
labaki, ka lopus pa pusdeenas laiku kuhši patur un toš
tikai no rihā agri un wafarā wehli islaisch ganibās; ari
zaur to war lopus wefelus ufturet.
- 4) Ari par tihribu kuhšis ir pahr wīfahm leetahm tagad us
to labāto jagahdā. Ja lopeem jastahw mitrās waj pat
flapjās kuhšis, tad tee dabu flimās kahjās, kas dāschu
reiš loti flīktu galu nem.
- 5) Papurwe par otru lahgu nam wehli arama, wīsmāf 4
nedefas preefch fehjama laika tai us fehšchānu wajaga
buht gatawai, lai seme wehl waretu peenahzigi atgultees.
Ja par otru reiš ar, tad to wajag ari dšlakt isdarit, lai
mehfli jo labaki semē eeteef.
- 6) Jī faknu-dahrfa un kartupela-lauka ir wīfās nesahles
kreetni ja-israwē un tee ir labi ar semi ja-apber; zaur to
daudš weepalihds us kreetnu augšchānu.
- 7) Kā tagad rahdahš, tad rudsu plauja warehš schogad deef-
gan laikā notikt. Labibai nam pahr daudš jaleef eenahf-
tees, jo tad panahf daudš labakus graudus un ari daudš
labakus falmus.
- 8) Ja barības weetruhtš, tad wehl ja-isleetā rugaji preefch
balto lopu-beefchu (weife Rūben) tā ari preefch fīnepju un
spargetu audfīnāschānās; us tahdu wihši war wehl daudš
labas barības eegahdatees. "Balt. Semk." pašneegs ih-
pāschā rakstēnā it plāschu aprakstu pahr to, tā schēe trihs
barības augi audfīnājami un kopjami.
- 9) Daudš labības-laukds schogad rahdahš pulks nesahstu buht,
ihpāschī loti daudš wehtrones, kuru fehlla, ja tā wehžāf
top ee-arsā, laukus no gada us gadu aifweenu jo wairaf
padara nefīhrus. Bet schīhs nesahles fehllu war drihši
un ahtri isnīhžinat, kad tam drihši wehž plaujas atkauj
dihgt. Ja labība nowesta, tad ir rugaji ar aschahm eze-
schahm it kreetni ja-ežē zauri, tā ka nesahles fehlla weenas
zolles beesumā ar semi top apklahta. Ja seme tilat drusku
ween ir mitra, tad fehlla wīfai isnīhšt, un tad ari wehl
rudentī panahf preefch lopeem labas ganības.

10) Ja preefch tam ir laika deefgan, tad war lapenes (lapas)
aitahm preefch seemas barības apghdat. Plahnee sari
no elschhu-krūhmeem, wihstoleem, apfehū, behrseem, leg-
fdu-krūhmeem u. t. pr. julijā nozirsti un labi schahweti,
kaujahš labi usglabatees un isdod seemā labu walihga-ba-
ribu preefch aitahm. Sīnēnīs.

Gowšlopu kaulu atmihtstoschānās flimiba.

Ar scho wahrdu top nosaukta tahda flimiba, kas gowšlo-
peem — wairaf draktigahm un flauzamahm, mafak telehm un
ahlawas gowihm — kaulus atmihtstīnā un irdenus wataifsa
zaur to lopi paleef flibi, eet sīhwi un kauli top loti glehwi,
tā ka zaur to mafako ne-usmanibu kaulus falāusch.

Scho flimibu pē tam war pašht, ka flimāis lops laifa
fīles, mehflus, semi, truhdejuschus kofus un wehl daudš zitu;
paleef wahjch pē labās ehšchānās, spalwa spuraina, ahda
stīhwa un pē meefas pēgulufe, trihž un kufst, muguras kauls
ir aukstš, eet ar sīhwi wīlkdamahm kahjahm, flibo, grihšojahš,
kā kad newaretu us kahjahm faturetees, un dāschu reiš paleef
stahwot; gruhā un bailiga gulešchāna un uszefschānahš ar
knīfšchānu eefsch lozēkeem, it tā kad lops fēw kaulus buhtu
laufš, tad pasaudē mundribu un ehstgrību, paleef ar weenu
wahjaks, nogul jehlus gurnus, mehsto schkidrus un smirdoschus
mehflus un nihdams nosprahgt.

Pē nokauteem flimeem lopeem ir atrastš, ka muguras-
un krusta-kauli ir mīhštī un lehti fagreeschāmi, lozēktu kauli zaur-
rumaini un wāfīgi, kaulu smadšenās schkidras, fapuwuschas
jeb ari isnīhkluschās.

Schi flimiba zefahš no tam, ka lopi nedabu pē kaulu us-
turas waijadfigo foffora-fshāba-kalka-sahli (Phosphaten) zaur
barību pilnīgi eenemt; tā tā ari no faufā wafarā auguschā
ehdama un wahjās barības došchānās pa seemu.

Par derīgu lihdsēkli ir atrastš, ka katram flimam loyam
il rihā dod weenu ehdamu karoti foffora-fshābu-kalki, kas no
dedfinateem, smalki fagruhsteem kaulēem teef fagatawotš, un
wafarōs weenu ehdamu karoti smalki fagruhsta krihta ar weenu
tehžkaroti fahls famāifstu preefch laifschānās us ehdeenu us-
kaiša. Tadehl ka lopi kaulu miltus negrib ehst, wajaga no
eefahkuma mafak dot.

No homeopatijas sahlehū ir wairaf sahles, par derīgahū
atrasas, tā: Mercurius vivus, Silicea, Salphur un Calca-
reum. No schīhm ir trihs pīleeni sahlu eefsch tehžkarotās uh-
dena ja-eepilinā un loyam 1 jeb 2 reifas par deenu ja-eeod.
Kad weenas sahles nelihds, tad ir jānem otras.

Pē flimības dšedīnāschānās waijaga lopeem par labu un
wefelīgu barību ghdat.

Kad lopeem buhtu kauli lūhsufchi, un zaur to fīpra wah-
jība parahdahš, tad nam ne kahda zēriba us dšedīnāschānu.

Schīhs flimības aiffargāschānu waretu panahft, kad lopu
ehdamā augšchānās weetas — ganības un plāwas — ar

flunfts mehfleem mehslotu par peem. ar kaulu milteem, jeb ari ar tahdeem, kuri wairaf datas jofforu flahbu kalki fatur. — Chr. Mitjit.

Ihsas sinas pahr muhsu tehwijs flahdigeem un derigeem kustonem un putneem.

No Buchholza.

Pahr scho tematu jau dauds rakstis, bet pa leelakai datai tikai lahds mas, sinams flaits kustonon aprakstis un schis atkal toti plaschi. Es gribu mehginat, dot it ihfu pahrslatu par flahdigeem un derigeem kustonem pee mums, pahreezinats, ka semkopjeem toti wajadfiga leeta, ar scheem tuwaki eepasihtees.

1) Kurmis.

(Der gemeine Maulwurf; talpa europaea.)

tura ihsas lahjas ar stipreem, aseem nageem apbrunotas, eero-lahs sewi sem, lai eespehtu isnihzinat leelu pulku tahru un lahparu (harven), zaur ko winsch mums top toti derigs. Saprotams ir, ka winsch zaur saweem usraakteem gangeem un zehlu-meem dara plawahm un dahrseem ari flahdi. Tadeht wehl nau weends prahts, waj laulfsaimneekem buhs kurmi eeskatit par derigu jeb flahdigu, lai gan doma, ka flahde naw tik leela, ka tas labums, ko winsch padara. Kurmja leelakee eenaidneeki ir stahks un sebeckste (Wiesel, sermolitis).

2) Krupis (rupuzis).

(Die gemeine Kröte; bufo cinereus.)

ir zaur to toti derigs, ka winsch, sewim par baribu gahdadams, isnihzina dauds jo flahdigu kustonon. Daschi wina nepareisi par flahdigu tura, jo par wina ta wehst ispaudusehs, ka winsch giftigs esot, kas ne mas naw teesa.

3) Gwis.

(Der Igel; erinaceus.)

atrodahs wisa Giropa un usturahs deenas laika truhmds (wis mihtaki ehrlschku truhmds), kur winsch sewim mihtstu nogulni sagatawojas. Nakti aplahrt zetodams, winsch pahrwehrschas par medineeku, kerdams un nonahwedams flahdigus kustonon. Tadeht tas pa wisam ir nepeedodams, ka esi daschs widhs wehl ker un nosit, un semkopjeem sawu paschu labuma dehl jaruhpejas, schahdeem nedarbeem pretotees. (So plaschaku aprakstu fl. „Balt. Semk.“ 25. num. 1876.)

4) Sifspahruis.

(Die gemeine Fledermaus; vespertilio marinus.)

ir neglihts kustonon. Zaur sawu negaligu ehshanas gribu winsch mums top toti derigs, jo winsch ehd dauds flahdigu kulairu un zitu kustonon. Ta sifspahruis eespehj alash 12—13 ofota bambulus apriht, no ka jau redsams, zil derigs winsch mums ir. Zeela aplamiba ir, ka wina usmekle sagrumuschs muhds, jeb kur winsch zitur paslehpjas waj peemahjo, wina, lihds tas rotas, waj nu us weetas nosit, jeb, kas wehl besdeewigaki, breefmigi moja.

5) Sebeckste.

(Das gemeine Wiesel; mustela vulgaris.)

usturahs wasaras laika kurmu gangds un zehlumds, bet ari schurku alas; seema wina apsehpjajs schuhnds un stahds. Wina ehdeens, kuru ta pa leelakai datai nakti mekle, fastahw ispelem, kurmeem, schurkahn, putneem un wina plahm (pau-teem). Sebecksti ker schurku flahds, bet ari suni wina noreij. Buhtu wehlejas, ka wina dshwibu zil ne zil wairaf taupitu, jo Sebeckste wairaf labumu dara, ne ka flahdes, kas jau zaur to peerah-

dit, ka wina maso laufas peli (kleine Feldmaus: hypudaeus arvalis) leela flaita isnihzina.

6) Zeela lauku pele.

(Große Feld-Wald-Gartenmaus; mus sylvaticus.)

isrofas laufds un plawas masas alas, kuras ta sawu baribu usglaba un sawu iperekli eetaisa. Wina bariba fastahw is dasch-daschadeem lauku augteem, loku sehflahm un stahdeem, us laukeem is labibas. Wina beeschi un pulkeem waislojas un jau zaur to toti flahdiga, ka wina dauds ehd.

7) Seftis.

(Der Iltis; mustela putorius.)

peemih mehsds, dohds kofds, bet ari atrodahs wezds, sagru-wuschds muhds, sem malkas strektem un apdshwotu weetu tuwuma. Winsch ir mahju putnu leelakais un breefmigakais eenaidneeks un ja teem zitabi newar tuwotees, tad apasch semeš isrofl sewim zetu. Kuhtis, kuras reis eektuwis, tas schauds un nonahwe, no mahju putneem wisus, ko atron, lai gan tik eespehj weenu weenigo nonahweto putnu us sawu migu lihds panemt.

8) Zetodama schurka.

(Die Wanderratte; mus decumanus.)

pahrzetojuse 18. gadu simteni is Usijas pee mums. Wina ir lodigs, nebehdigs un dauds rihdams kustonis, kursch sewim rot alas us magasihnahn, spihkereem un pagrabeem, un dara wis wisa-deem krahjumeem ne issakumu flahdi. Wina pulkeem waislojas (mahtite atnes 18 behrnu us reisi), un jau peedshwots, ka maso plikas, glumas un lipigas astes ta farschginajas, ka wina kopâ sa-auga.

(Zurpaf wehl.)

Wahrpas.

Lopu-bariba — truhkuma-laika. Laudis truhkuma laikds daschu reis nemas nesin, ka sawu lopinu dshwibu wilzinat — un tad dod nereti tahdu ehdamo, kas ne tikai wina dshwibu ne mas ne-ustur, bet turpreti tai flahdes dara. Bes ihpaschas ismehginaschanas to newajadsetu ne kad darit. Ta pat ir zaur ismehginaschanu atrasts, ka daschas leetas, kuras lihds schim par nederigahm tika kuretas, lopu baribai toti der un wehl dascha labuma eenef, kas ar zitahm baribahm, tahda daudsumâ, naw panahkams. Ta tad waiwarischi un egkufkujas, kas ihpaschi Sweedrija beidsams truhkuma gaddis stipri tika preeksch lopu-baribas leetati, ir tagad kreetnaki tiluschi ismekleti un isprowati, un pee tam ir atrasts, ka tee dod deesgan labu baribu, ihpaschi preeksch aitam, kasahm un gowim. Lopi winus ehd tad jo labprah, kad tee top wahroscha uhdeni safutinati un kad teem lahdu drusku miltu peelee. Zaur scho baribu dabu peens un gata tahdu labu patihlamu garfchu, kas ihpaschi no teem swikeem nahk, kuri skujas atrodahs. San-sona Janis.

Na semkopis sewim labu kloni preeksch kulschanas war apgahdat. Us itin stipru, sausu smilschu kahrtu ir astonzolligi mahlu-akmeni ja-uswed; mahlu-akmeneem newajag wisai isschuuscheem buht, bet ta, ka wehl lahdi eespaidi teem peejami, — tahdi akmeni tad ir stipri weens pee otra leekami. — Kad wisi mahlu-akmeni ir kahrtigi weens pee otra peerindoti (falikti), tad tee top ar lahdu maifjumu, kas is puf mahla an puf frischu gowis-iskahrnijumu fastahw, kreetni fashradati kopâ, ta ka ne lahdas schirbinas waj pabedrites wais naw nomanamas. Behz lahdahm mas deenahm, proti kad klonis wehl pusmitra buhschanâ atrodahs, ir pahr to ja-

kaifa protlantzements, tomehr ne wis til beesi, bet tā ka wirsklajums no ta rahdās daudis mas buht apklahts. Kad tas wis notizis, tad ir klonis ar sinamo plato spriguli kreetni ja-eewectnē. Kad atkal labdas deenas pagahjuschas, tad klonis ar darwu ja-eesmehre. Us tahdu wihsi war semlopis femim tahdu kloni preeksch labibas kulschanas apghdat, kas wisadā sinā ir kreetnis un kam ilgus gadus newajag ne labdas pahrlabofchanas. Bajag tikai plaujama-laiķā ar tahdu kloni usmanigi apeetees; — kad labiba ar sirgeem top eewesta tad ir pahrlabofchanas garfalmu kahrtā jayahrlahj, lai sirgu palawas un ratu riteri to kaut kā ne-ispošta. Fr. Roberts.

Kā audellis preeksch labibas-maiseem stingrats un isturīgaks padarams. Wispirms jagahdā 10 mehru mahrita uhdēna un tad tanī japluzinā labdas 2 mahrzinas „Eichenlohe,” kā to pa wahziski saujs. Schini pluzinajumā (wahrijumā) tad ja-eemehrzē tas preeksch sinama noluhka nolemtais audellis un tē ja-atstahj 24 stundas stahwot. Tad audellis ir atkal ja-isenem ahra, ja-isskalo tihra uhdēni un ja-isschahwē. Us 10 olekschu audelka jarehkinā 2 mahrzinas „Eichenlohe.”

Sahgu-skaidas (koku-milti) — kā lopu-bariba. Sahgu-skaidas (koku-milti) ir ari jau ne reti preeksch lopu-baribas nemtas. Tagad ir sahgu-skaidas ka baribas libdsellis skaidraki tapuschas ismehginatas. Tika nemtas egu un preekschu koka sahga-skaidas; kuras eepreekschus ar deesgan sikhu seetu bij isstajatas. Papreekschu mehginaja ildeenās weenu mahrzinu tahdu miltu (jeb skaidu) — us 1000 mahrz. lopu-smaguma — pee baribas peelikt; lopi ehda baribu tā pat, kā papreekschu. Pehz tam tika 4 1/2 mahrz. ausu salmu atmests un to weetā til pat daudis koku-miltu pee baribas peeliktis. Pee lopu iitureschanos nebij ne kahda pahrgrosschanahs nomanama; wini ehda tā pat un til pat, kā senaf — undewa to paschu peenawairumu; til tē ja-peemin, ka peens bij taukaks un idewa pehz garshas daudis labaku sweestu. Kad lopi tā bij 2 nedelas ehdinati, tad teem sneedsa atkal tā pat kā senaf — 4 1/2 mahrz. ausu-salmu un atmēta koku-miltus. Nu lopi dewa ne til ween schidrahu peenu, bet ari masaf. Peena labums un wairums atkal zehlahs, kad lopeem ausu salmu weetā sahka dot koku-miltus. — Jau pee senafem ismeklejumeem bij atrasts, ka lopu spalwa pee leefakahs baribas top nespodra un ahda sauja un putelaina — un ka tur preti pee taukainas baribas sah spalwa spihdet un ahda top tihra un mihlsta. Pee baroschanas ar koku-milteem (sahgu-skaidahm) rahdās tahs paschas ihpafchibas, kahdas pee baroschanas ar taukaineem ehdameem — un lopi rahda labu un weseligu isslatu. Ari ir eewehrots, ka no ta laika, kamehr lopi pee sawas baribas peedabuja koku-miltus, wini atstahjuschi kahsi, ja teem tas bijis. (Ihpafchi wezi lopi nomozahs ne reti pa seemu ar kahsu.) — Zaur zaurim war pee baribas no egu waj preekschu koku-milteem 5 lihds 7 mahrz. nemt us 1000 mahrz. lopu-smaguma. Ir ari wehl atrasts, ka schee milti, ja wini til ween naw wezi, ir lopu-baribai wairaf derigi, ne kā efekli no rudsu un kweefchu salmeem. Loti laba bariba teefot, kad schos miltus lopā ar kartupeleem faraudsejot. Fr. Roberts.

Wisparigā data.

Gais.

(No A. Spunde.)

(Stat. Nr. 25.)

Wina ahda un plaukschni isgaiso weenumehr uhdēni; buhtu nu gais ap wina pilnigi saujs, tad sarautos wina

ahda, ta paliktu kā sakalteta un wina meefas atrastu, no breesmigeem drudscheem kratitas, isslahpshanas nahwi. Gais, kuru muhsu plaukschni is-elvo, ir weenumehr gauschi mitris, no ka mehslatru brihdi waram pahrlēezinatees, kahdai aukstakai leetai, glahsei jeb kahdam metalam, uselpodami, kura tuhli flapjumu rahda. Buhtu nu tas gais, kuru plaukschni ee-elvo pilnigi bes uhdenstwaikeem, tad mehslatru ee-elvotu pamafinam wifu mitrumu, kas tagad meefu datas ispilda un muhsu meefas paliktu par sauflu, iskaltetu muhmiju. Samums un ziti karsto semju tufneschu wehji ir it ihpafchi tadehl preeksch kustoneem un zilwekeem til nahwigi, ka tas ar teem peenahldams gais, gandrihs gluchi bes uhdenstwaikeem, jo schis gais nahl no leeleem smiltschu tufnescheem, kur tas sewi nedabu mitrumu usnemt.

Gaisa mitrums ir tadehl preeksch stahda un kustonu dschwibas gauchi wajadigs; tas speeschahs pa augu lapu zaurmineem un nokluchst ari plaukschnos un wisa kustonu meefā.

Bet gaisa mitrumam ir ari wehl ziti it brihnischki usdewumi ja-ispilda. Kad wasaras faule-pagahjuse un naktis wehsums us stahdeem un semi nolaischahs, kura aif wifas deenas karstuma noguruschi, tad kahpj ar scho ari rafa semē un dsirdinā ar saweem sudraba pileeneem sato lapiku un isslahpuscho semi — neredsamais gaisa mitrums lihst nu lehnā, miglā semē un apweedrinā katru aukstaku leetu ar zaurspihdigahm pehrlehm. Un kas wehl naw manijis, ar zil leelu pateizibu dabu scho debesu dahwanu sanem, zil jauki ta pehz tam ar wifadeem gresnumeem puschojahs un ka dseefmineeki jau no seneem laikem lihds scho baltu deenu scho jaukumu un labdarischanu jau tuhstoschahrtigi ir apdseedajuschi.

Kadehl rafa lihst un kadehl ta, kā isleekahs, ihpafchi dajshas weetas ismeklejahs, pee kurahm ta nometahs, to lai drusku tuwaki apskatam.

Wifas leetas us semes-wirfas ir starodamas, t. i. tahs isfuhta siltumu staros jeb taisnas lihnijs — un proti, katra siltaka leeta us katru aukstaku — un wisa seme fuhta weenumehr siltuma-starus us augschu zaur flaidro gaisu aukstajā tufschā ruhme, kura winpus gaisa atrodahs. Wifas leetas dsenahs pehz ta, lihdsigā siltumā ar zitahm buht, jeb pehz siltuma lihdsiwara. Bet kamehr faule wehl us kahdu weetu spihd, newar atdsichana notikt, tadehl, ka semes wirsa schini weetā wairaf siltuma dabu, ne kā ta gaisam atdod; un kad pehz faules no-eeschanas flaidra debess ar mahloneem nosedjahs, tad schee mahloni atkal weenu datu no ta siltuma, ko seme isfuhta, sewi sanems un semei atpakaf atdos, tā ka us schahdu wihsi wifai leela, semes atdsichana newar notikt. Nakti, kad faule nogahjuse, atdseest seme wiswairaf — bet flaidras un gaischās naktis wehl wairaf kā tumshās mahkulainās; un kad padebeschi til kahdu datu no debess apklahj, tad buhs weenumehr tee widutschi tee aukstakee, pahrlureem flaidrais debess stahweja.

Tomehr tas, zil gais spehs uhdenstwaike sewi usnem un panest, riktejahs pehz gaisa siltuma. Siltahds klimatds un siltakā laikā war tas wairaf uhdens twaiku panest, ne kā augstahds klimatds un aukstakā laikā. Kad nu kahda siltaka, ar uhdens twaileem apgruhtinata gaisa-strauwe semaku noslihst un ar aukstahm kalnu-seenahm fastopahs, tad top ta atdseseta un paleef nespehzjiga wifu sawu uhdens-twaiku neschawu sewi ilgaki paturet, ta atstahj kahdu datu no sawas mitras nastas par miglu jeb padebesi, kura nu ap kalna-galu noschahs un pa datai par leetu semē nolihst. Geleja-eeschwotaji tad kala: kalnam nu ir miglas labfa, — un gaida us laika pahrgrosschano.

Kad nu semes-wirsa jau siltuma isskaroschanu wehfala palikuse, tad wajaga ari gaisam, kas ar to fastopahs, atdsist un tāpat kā pee kalna-gala sawu-uhdens twaiku walā palaisi. Kā ap kalna-galu lidinadamahs miglā, tā kriht ari rafa itin smaltās dalinās semē; katra lapina usnem schos smalkos rafas

vileenius un pee katras sahlites spigulo tee uslehdamas faules staros — septinäs krahšäs.

Un schē atkal ir it gudra eerikteschana apbrihnojama. Gespehja, siltumu isstarot, ir katrai weelai sawadaka mehra peeschirta; tadeht ne-atdseest tahs ari wifas weenlihdfigi ahtri. Wifas tahs leetas, kas gaisa pa preekschu atdseest, peewilks ari papreekschu un bagatiga mehra kridamos rasas vileenius. Tadeht ir wehfa wasaras walarä sahle jau fen flapja, kamehr tur klast buhdams kailais kahju-zelinsch wehl ir pilnigi faufs; un katra sola loka lapina mescha un katra isflahpuse sahlite dser jau fen is scha debes-amota, kamehr kailais lauks un smil-tainais leelzelsch ne weenas pilites wehl nau baudijusch.

Augšchjäs gaisa kahrtäs tel weenumehr augšas gaisa straumes no seemeem, siltas no deenwideem; tiklihd nu di-was schahdas gaisa-straumes, abas ar uhdens-twaikem pilnas fastopahs, fajauzahs tahs weena ar otru un tahm nu ir abahm widejs siltums; bet gais no schahda siltuma ne-eespehj wairs wideju mitruma mehra nest. Tä zelsees nu, lä pee kalnu-seenas padebefs, pahleekais mitrums fatezchs pileends un kritihš par leetä semē.

Apflatom mehs uhdenstwaike masumu gaisa — kad tas wifs us reisi semē nokristu, nenoklastu tas semes wirfas pah-rafti pah 5 zolu augsti — tad newaram mehs deesgan isbrih-notees par wina leelisku un besgaligu strahdaschanu. Mehrenä Ciropas klimata nolihst par godu 20 lihds 30 zolu uhdens, t. i. kad wifs par gadu nolihdams leetus us weenu reisu semē nokristu, tad sakrahtos leetus-uhdens katrā lihdsenā weetä 20 lihds 30 zolu augsti. Tatschu deenwidus semes datäs leetus lihst pa wifam sawadaka mehra; Rih-Indija par peem. ir widutschi, kuras par gadu 610 zolu (50 pehdu) uhdens leetu nolihst, no ta 550 zolu tik feschös mehneschös, no maija eesahkot, semē nonahl. Weenä pascha deenä uolihst tur reisehm wairaf lä 25 zoli. Un wifs schis uhdens nahf is gaisa, kura laikam tatra brihdi wairaf uhdenstwaike ne-atrodahs, lä par wifu gadu rasä nolihst.

Bet leetus peepilda nolihdams ari zitu noluhlu: tas ismasgä gaisu, pa kuru tas zauri tel, iskaufe wifus tani eeraduschos gahsus un twaikus, kuri zilweku dshiwibai flahdigi, tomehr wehl flahdu-baribä derigi isleetojami. Us tahdu wihfi tas diwlahrtiga wihse strahda muhsu weselibas un muhsu pageh-reshanu labä, gaisu, kuru mehs ee-elpojäm, tihridams un stah-deem, no kureem mehs pahrtiekam, wajadfigu baribu peenes-dams.

Tiklihd lä leetus pahreet un flaidra debefs faules stareem no jauna atlauj semes wirsu atkal safildit, tad zelahs is semes atkal uhdenstwaike un wehja-puhtas usschahwē atkal leetus un rasas vileenus. Tatschu ir widutschi us semes, kuros weenumehr flaidra debefs pah besgaligo juhras speegeli kara-jahs un zaur nemitedamos isgaischanu dauds uhdena gaisa fa-zel. Schos twaikus dser wehjsch atkal us ziteem semes gaba-leem un us tahdu wihfi teel uhdens, kas par leetu jeb rasu weenä widä semē nokriht, weenumehr atkal atjaunots zaur to, kas lahda zitä weetä par twaikem gaisa sakahpj. — Un wifs schis noteel, lai nesustu ta kahrtiba, kura gaisa famaisichanu preeksch dshiwu radijumu wajadsihahm apgahdä!

Zil brihnischka ir schi eerikte pehz kuras uhdenam weenu-mehr isgaisf un par twaikem gaisa fazeltees wajaga — weena weetä isgaisf ta dauds, oträ mas tad islihdsmajas tas weenadä mehra pa nemeerigo gaisu, lai waretu beidsot par atspirdsina-damu leetu semē kritt, gaisu tihridams un semi dširdidams. Bet wehl brihnischkigals ir tas likums, jeb ta dshichanahs, ar kuru rafa tahs leetas israuga, pee kurahm ta nometahs; papreekschu ta nolaischahs atspirdsinadama us dshiwu stahda un tikai kad ta katra stahda flahpes pilnigi dsefejuse, islej ta ari sawu pahrejamo bagatibu par ne-augligo tukfnefi.

Ischetras weelas, flahbeklis, flahpeklis, ogustahbums un uhdenstwaike, ir gan gaisa wajadfigas, lai buhtu preeksch ra-dijumu dshiwibas derigs. Tatschu bes schahm ischetrahm ir tani wehl daschas zitas, lai gan masä mehra atrodams. Das-chas taischahs gaisa pascha, daschas usflahpj par twaikem no semes, daschas atkal iszetas is juhras uhdeneem.

No tahm weelahm, kas gaisa pascha iszetas, ir diwas it ihpafchi peeminamas — **ozons** un **salpeterflahbums**.

Ozons naw laikam nekas zits, lä flahbeklis, kas zaur faules-stareem un elektriziteti fabeefets tizis. Tas ir it labi zaur nahsim samanams un ir tas, kas pehz pehrkona jeb lee-las mehtras gaisam sewischku smaku dod; täpat ir tas ari tahdas ruhmes sa-oschams, kur elektrizitete skunstigi fataisita top. Schi weela ir, ka isleelas, no leela swara pee kustonu un zil-weku dshiwibas un weselibas. Jaunalds laikds ir eesahkts winas daudsumu gaisa mehit un ir peerahdits, lä jo wairaf ozona lahda widä gaisa atrodas, jo weseligals gais, jo ma-sal flimibas tani tad iszetas, turpreti, jo masal tas gaisa at-rodams, jo wairaf flimibas starp zilwekem plosahs. Kä lee-kahs, tad ir schi weela gan weenumehr bet seemä wifuwairaf gaisa atrodama. Tomehr ir sinaschanas par ozonu un wina ihpafschibahm wehl nepilnigas un waram zereht, ka tahlakas apflatischanas drihs leelaku flaidribu par to pasneegs.

Salpeterflahbuma ir laikam gaisa wairaf ka ozona. Schis, dshiwē ari par scheidewaseri faukts, passahw is flahbe-lla un flahbekla, un taischahs zaur elektriziteti, jo wifzaur kur sibena stari zaur gaisu dodas, tur zelahs gar malahm salpe-terflahbums. Tadeht, ka elektrizitete gan drihs weenumehr gaisa atrodas un par sibeneem skraida, jadoma, lä ari salpe-terflahbums tani nekad netruhkst. Stahdeem ir tas gauschi derigs un leetus, kursch daschureis pehz sipra pehrkona no ta kreetni flahbu garschu dabujis, peenefs to flahdeem.

Wehl daschi ziti twaiki un gahfi kaphj weenumehr no se-mes gaisa. Stahdu dasas un kustonu meefas kuras wifas pehz sawas dshiwes beigschanas daschadä wihse isnihst un satruhd, daschadas weelas kas gaisa sadeg, is wifahm tahm zelahs twaiki un gahfi, kas wif gaisa fazelas un ar to fa-maischahs. Daschi no scheem gahseem, lä par peemehru amo-nials jeb fehra-uhdens weelas-gahsus, kursch wifur tur iszetas, kur kustonu meefas-datas satruhd, ir it flaidri ar nahsim sa-oschams, bet leelaka dafa no ziteem naw ne lä samanami. No wasaras faules sawahrits purwja-gabals suhta daschadus twaikus gaisa, kuri zilweku weselibai gauschi flahdigi un no kureem daschadas flimibas — drudsch, karstum-gula — isze-tas, tomehr naw schee twaiki ne ar weenu zilweka prahtu samanami nedj ari laut ka zitadi mehrijami. Wehl kuhp un werd dauds uguni wemdami kalni wirf semes, kuri leelus nau-jumus daschadu nosmazinadamu twaiku gaisa fadsen. Schee wif faweenojas ar gaisu un top tahlu no sawa perekta ar zitu gaisu lihdsu nonesti. Mehš redsam, lä to gaisa peejauktu sweschu dalu itin dauds un grehti nahktos, tahs wifas us-flatit un winu swaru nosazit. Scho swescho weelu sakrah-schanahs gaisa waretu gaisu ar laiku preeksch zilweku un ku-stonu dshiwibas un warbuht ari preeksch flahdu attihstischa-nahs gluschi nederigu un nahwigu padarit. Bet debefu uh-deni staiga, lä to jau dširdejahm, bes miteschanas augschä un semē gaisu tihridami un masgadami; winu usdewums ir wifu atkal atjaunot un ihstā kahrtiba usturet, un tee sawu peenah-kumu ar leelu zihtribu isdara.

Tä redsam mehs, ka daba wifas sawas eeriktēs ar gudribu un ischehlirdibu walda un strahda, ja mehs to tik sawrast gri-

bam un eespehjam. Ta ne-isschkeesch par wolti ne tahs masafahs weelu dakinas un tomehr ta isleij mudri un preezigi sawas dahwanas, la isleefahs bagatigi un bes mehra un peespeesch pat ir nedsihwo materiju zaur nepahrgrosameem likumeem weenumehr no jauna katra dsihwa radijuma, ari ta masafata tahrpina un no mums mas eewehrotas sahlites laba kalpot.

Is manahm teatra atminahm.

No Adolf Allunan.

III. Piparu rosite Wilandê.

(Sktr. Nr. 25. Beigams.)

"Allunan, schê Zums kahdu branga loma, ismahzatees to lihds riht deenai skaidri un rahdeet, ko Zuh's eespehjeet." Ar scheem wahrdeem winsch man pasneedsa kahdu tschetru loksnu beesu lomu un es nesinadams, ka par to pastahw ihpafchs likums, zil akteerim no weenas deenas lihds otrai jamahzahs, it beeso lomu fanehmu, wehl loti pamudinats zaur Rogallu wahrdeem: "un rahdeet, ko Zuh's eespehjeet!" Garâ jau fadsirdeju kleeegschanu: "Bravo, bravo Allunan!" Garâ jau fanehmu lohiberu wainafus no pateizigas publikas un — "rahdeet, ko Zuh's eespehjeet" — manim mihligi skaneja aufis. Dahrgo lomu zeeschi keshâ glabadams, es apwillku mehteli un patlaban gribeju uf mahjahm feigates, tê Rogalls manim klah't peenahza. "Nahjeet man lihds," winsch teiza, "gribu Zuh's usmanigus darit uf dascheem wehrâ leekameem brihscheem Zuh'su lomâ." Pateizos un abi nozokojahm lihds kahdai pasihstamai restorazijai. Schê man waja-dseja Rogallim istahstait, ka es Zelgawâ dsimis, kas mani wezakee un t. j. pr. No wehrâ leekameem brihscheem lomâ wehl ne kas nebija dsirdams, turpretim Rogalls stahstija, ka ari winsch pee Zelgawas teatra weetâ stahwejis un beigâs israh-dijahs, ka winsch bija labs draugs no mana weztehwa. Uf tam sinams waja-dseja teatra weselibas usdsert, ar weenu glah-siti ween nepeetika, bet, — — no wehrâ leekameem brihscheem lomâ wehl arweenu nelas nenahza preekschâ. Pahris reisu jau biju iszehlees, gribedams pahreet uf mahjahm, bet Rogalls to ne-attahwa fazidams: "Dehl jaunâs lomas Zums newajaga dauds behdu buht, jo meh's uf skatumes kopâ ween esam un ja Zums kâ neweiktos, es Zums palihdsefchu. Zums ja-israhda kahds wezs swaigsnu-pratejs, kas weenumehr pee galda feh'sch un is swaigsnu kahrtes man, sawam karalim, laimi, jeb nelaimi wehsti. Noleekat sewim loma uf galdu preekschâ un ja Zuh's zil nezil no winas proteet: — leelako daku Zuh's warefeet nolafit. Bet, kâ jau faziju, "rahdeet, ko eespehjeet."

Tâ tad pa leelakai dakai drihksiteju, pee galda fehdedams, sawu lomu nolafit! Ka schi preeziga wehstis mani drusku ap-meerinaja, ir lehti tizams un zil nezil peedodams, ka nu drusku droschaki fahku dsert.

Pulkstenis bij zetorto rihtas-skundu passudinajis, kad meh's zetot fahkam. Manam wezakajam draugam mehle jau drusku stihwa bij un kahjas wairs negribeja ihsti kalpot, bet no manas pufes nepalihdseja nekahda pretoschanahs: winsch mani pahrlaida mahjâs. Schkirschanahs nama-durwju preekschâ deesgan gruh'ta bij un Rogalla beidsamais wahrds: "Nahdeet, ko Zuh's eespehjeet!"

Istahâ eenahjis, man litahs, kâ kad galwa man rinkî greeftos. Gededsinaju swezi, nosehdos uf sofaju un fahku lomu lasiht, kamehr aismigu. Kad pulksten astonds man lasiju nefa, sweze wehl manâ preekschâ dega un atmodees fahku pahrdomat, fur wafar biju un kâ pahrnahzu. Bet af! galwa aif fahpehm waj pufchu plihst draudeja! No lomu mahzifchanahs tahdâ

mih'se ne kas ne-isnahza un drusku bailigs demos uf promi"), fur Rogallim tuhlt peeteizos kâ tahds, kas no sawas lomas ne wahrdina neprot. Bet manim par jo leelu brih-numu Rogalls, galwu kratidams, atteiza: "Tas nau teizami. Kad Zuh's alafsch tâ darifeet, Zuh's netifseet uf preekschu."

Pats negribeju sawahm aufihm tizet. Tâ tad wih's tagad runaja, ar kuru zauru nakti draudsihâ kopâ biju dsihwojis, tas wih's, kas wehl schorih't schkirdamees manim pefauza, kâ kad ar maneem spehkeem winsch wareja lepotees: "Bet rahdeet, ko eespehjeet." Jeb waj winsch schahdeem wahrdeem manus wahjos spehkus sobot gribeja!? Kas to wifu finat war! Godigais Rogalls laikam pats wairs nesinaja, ka manu sawilufchu galwinu bija pasklubinajis uf flinkumu.

Promê (mehginaschanâ) sawu lomu nolafiju; bet buhtu wolti bijis, no manim pagehret, lai es to pahris skundu laikâ ismahzot, mozits no galwas-fahpehm un pagirahm un pamafitehm jau fahku pamanit, ka ar "Piparu-Rositi" wisai labi ne-ees. Schauschallas mani pahrnehma, uf Schmidta skoleneem domajot. Schmidta gimnasijas jaunee lungi toreis Willandê bij leeli kritiki un kas teem netika, tapa ar soboschanu fodits. Kâ, kad nu manim kahds mas miseseens gaditos, kad wini mani fahktu sobot, waj es to pahrzeestu? Al, breesmigas domas!

Wafars bij klah'tu un es pahrmehrtos par wezs swaigsnu prateju garâs melnâs drehbês, balteem mateem un garu baltu bahrdu. Bet eepreeksch jau biju sawu lomu uf tâ galda lizis, pee kura man waja-dseja fehdet, zeeschi apnemdamees, pehz wifu labafahs apsinaschanas lomas karakteri meesot, bet lomu paschu pehz eespehjas — — nolafit.

Rogalls bij it sklaista karata mehteli tehrpees un israhdischana fahfahs. Lihds schim es wehl nebiju pamanijis, kas tâ nosauktais "lampu-drudsis" bij, bet tagad winsch mani mozija ar wifu sawu negantibu. Tif ko aiskaramais bija usskrehjis augschâ, man fahka azu preekschâ schibet, wifas meesas drebeja, kâ no ihsta launa drudschâ kratitas un pah'r peeri sweedri aumateem tezeja, kamehr beigâs wairs neko, it neko neputu. Ka es pee tam no susleera ne wahrdu nedsihdeju, ir saprotama leeta. Un schis "lampu-drudsis" bij radees ween tadeht, ka no sawas lomas neko nesinaju un zaur to uf reisi par dauds nedroschs tapu.

Kad zil nezil pee sawanas biju tizis, maniju, ka Rogalls Deems sin, ko wifu preeksch manim bij runajis, gribedams mani glahbt un nu bailigi manim tos wahrdu's peetschuffsteja: "Nelaimigais, runajeet jel ko ne neko!" — Bet es nerunaju ne ko. Bailês es fahku sawâ lomâ schkirstit, kamehr waja-dsigo weetu bija usgahjis, kas no publikas nepalika wis nere-dsets, jo lihds es pirmos wahrdu's dreboschu balsi runat, jeb taisnibu fahot, lasit fahku, publikâ kahda rupja balsi it dikti eesfauzabs: "Er spickt!"*) Scho balsu es it labi pasinu. Winas ihpafschneeks bija garfch tehwinfch un Schmidta skolens, leels kritiks, kas jau alafsch wainigos bija uf weetas fodijis, ziteem wahrdeem, akteereem walodâ kritis un tos jauzis. Manas bailes augtin auga, isfamisis un fazuzis es wairs nesinaju, ko eesah'tt, kas darams un sawas leelas bailês neslatijos uf lomu ne uf augfchu, bet drebedams un trizedams wifu nolafiju. Tagad jau wairaku balsas bij dsirdamas: "Brav gespielt" — "Frecher Knabe" — "Unverschämtheit" — "Kartoffelmops!" Ka tahdi usfauzeeni mani dauds ne-usmudinaja, ir sapretams. Al, es nespehju aprakst, ko wifu esmu zeetis schinis breesmigds azumirkids. Gan wehlejos, ka uf weetas buhtu gar semi kritis un beigts bijis, bet, — wolti, jo wehl nebiju behdu bikeri lihds beidsamai lahfei tufschojis, wehl

*) Waj nederetu leetat "prowes" weetâ "mehginaschana"?
**) Kad skolens kahdu gabalu neprot, ko skolotajs usdewis is galwas mahzitees un to skolotajam nemanet nolafa, tad skoleni to ihfi nosauz par "spiden." Rastitaja.

fuhras atlikas man bij jabauda. Ko tik atgreesees biju un no flatuwes gabju, bija, pirms is ne dauds rihklehm bravo fleegschana dsirdama, bet schi fleegschana augtin auga, kamehr ta beigās pahwehrtahs par auku, un lihds es, nelaimigais, pirmo soli is kulisehm us flatuwes spehru, wisa publika mani fanehma ar to kleeedseenu: „Hurrah Allunan! Bravo Allunan!“ Waj leelaku kaunu wehl peedshwot wareju!!

Tahda preeksch manim godu pilna wihse bij wisi ziti zehleeni palaiisti un nu nahja beidsamais, kas ar jau man par leelu preeku, beigahm tuwojahs, te apschelohjahs aiskaramais par mani un manahm behdahm un ar neredsetu joni winsch gahsahs semē, pirms zehleens beigts bij. Wisi la apburti stahweja, kamehr karals Rogalls manija, la waina peekrita kahdam peedsehruscham maschinistam, kas bij par apdeenetaju aiskaramam. Un ar wehl jo leelaku joni nefa aiskaramais bij kritis, dabuja maschinists no karala par ausi.

Publika bij iszehlees leels dumpis, tika pagehretas lugas beigās; bet akteeri un aktrises jau fen bij sawds garderobēs eekschā un zeesch uf tam pastahweja, la ne weens wairs pehz tahda nupat peedshwota kauna nerahdischotees publikai deht apsmeeschanas us flatuwes; lai Rogalls, la reschifors, darot kas schim patihlot.

Ko Rogalls ar to gribeja panahkt, es wehl schodeen newaru isprast, bet taifniba paleel, la winsch aiskaramo lika uswilt, la karals isnahja ahra, paklanijahs un publiku schi ta ustrunaja: „Peedochanu augsti zeenita publika! masa nelaine notikuse, bet tuhli israhdisim tahlatu,“ un us to pusi greeedamees, kur garderobēs atradahs, winsch sauza ar roku mesdams: „Behrni, nahkt ahra, wajaga beigti!“ Pat wezais, us flatuwes firms palizis akteers, wareja ta famanu saudet, la eespehja tahdas nepeedodamas aplamibas isrunat!! — Bet ne weens no „behrneem“ neparahdijahs. Tik ween es wehl stahweju pee weenas kulises, ko gribedams, nesinu. Bet asaras man septinwazmit gadus wezam jauneklīm, tezeja par waigeem un es domaju us saweem wezakeem, kahdu kaunu es teem biju padarijis, drofchi tijedams, la es bes kahdahm dahwanahm un la no manim nemuscham akteers ne-isnahs: — Te us reis Rogalls mani bija eeraudsijis un mani aij rokas aigrabhis, winsch mani isweda us flatuwi ahra. Alkal hurrah fleegschana. „Saki, nelaimigais, ko Tu sini no ta liktena, kad nupat wisi aischehdja?“ ta winsch prassja. „It neko!“ es pusmiruschais, atteizu; bet tad, la us reis pee samanas nahdamas, un negribedams, wairs ilgali publikai par neru buht, es atgreesos us Rogallu un tam piltu balsa fajiju: „Es Suh tagad luhdsu, mani meerā laist. Waj Suh saproteet?“

Tā kalps, tahrs sawam karalim fajija un aischahja. Ne kad ne-esmu wairs tik firdigu smeeschanos dsirdejis, la tagad publika iszehlahs un: „Bravo, bravo Allunan, Allunan, Allunan hurrah!“ ta kleeedsa publika mani pahrsmeedama un sobodama.

Tad karals Rogalls isflaidroja „augsti zeenitai publikai“ lugas beigās, la tas un tas to un to prezejis, tee laimigi tapusch, u. t. j. pr.

Ka schi muhsu beidsama israhdischana Wilandē bij, ir saprotams un pehz tam scho pilsehtinu wairs ne-esmu redsejis, bet ja tur warbuht wehl kahds manis atminahs: es nesinu, waj winsch mani, la akteeri, breefsmigi flawehs.

Tā biju Rogallim un Wilandeescheem parahdijis, ko es eespehju!

Skolas nodala.

Latw. ortografijas leeta

mums peesuhitē schahds ihse pahrspreedums pahr Dūnsberga l. rakstu, ko mehš jau tadeht zeen. lastajeem newaram aisturet, la pehz D. l. pascha wehleschanahs ortografijas leeta kairam buhs drofchi un bes aistureschanahs sawas domas, sawu atshschanu un pahrleezinaschanu issazit. Pahrspreedums skan tā:

Zeen. D. lungam! Wisupirms man janoischehlo, la Zuhfu raksteens tā aiskawetē; seschus mehneschus atpakat tas gan wairak buhtu weeta, ne la tagad. Ko jauna gada lihds Zahneem labs solitis ortografijas sinā uf preekschu sperts. Bet ari seschus mehneschus atpakat Zums ta nebija rakstīt. Leelakaja waina Zuhfu raksteenam wina milsu garums. Ari dauds leetu tur pahrrunadami pahrrunajat, kas gluschi pee ortografijas ne mas nepeeder; p. peem. „Pahr deklinereeschanu un konjugeereeschanu;“ pahr „zelschana“ un „zelschanās;“ pahr „isflaidrotajs“ un „isflaidrotais;“ pahr adwerbeem; pahr — — : ja, waretu teikt: leelakaja data no Zuhfu raksteena ne mas nepeeder ortografijai, bet grammatikai. Ortografija muhs mahja pehz muhsu pareisigas isrunas pareisi rakstīt, runat, pareisi pehz walodas likumeem mahja grammatika. Gesahkumā domaju, la gribeseet jaunus grammatikas likumus likt un muhsu Bielensteinu pahrlabot, — bet islasijis Zuhfu rakstijumu, gan drihši sahku domat, la Zums nenemat par kaunu! pascham Bielensteina grammatika drusku swescha. Tamdeht sawā atbildē Zums dajchus paragrafus is Bielensteina grammatikas usshmeschu, kas deesgan eewehrojami. Nemfim Zuhfu raksteenu pa datai zauri.

I. „Pahr dubultneeku atmeschanu.“ — Kas te wehl nemsees garus pahtarus taifit —? Dubultneeki — paldees deewam — fen jaw atmesi; un kad kahds, la ihpaschi muhsu leelais grammatikis (leels walodas pratejs) Brasche l. winas wehl ihsti sahkl meelot, — par to wihu ne-apshahdesim. Un te war runat zil ween grib, mehš nerakstisim wis „uppe“, „matti“ zc. jo lam gan zeetus klaudschus lai zeetus ne-isfauzam, ihpaschi pehz ihfa wokala, kur pee silbes isfaukschanas pa datai balsa kriht us zeeto klaudsi. Tā tas wifadas walodās.

II. „Pahr burteem.“ Kam gribat zitadi rindot, la tagad? waj tagad newaram behrnam „i“ pa preekschu mahzit, ne la „a“ zc. Burtus pehz rindas behrns jo labaki paturehs, kad tos pasihš un mahzehs. Par e-burtu (wahz. „e“ u. „ā“) loti eewehrojami jadaudsinā § § 22—27. Biel. gram. — 2. Ar h-burtn, la tahdahs, Zums teescham leelas „kibeles.“ Zums ne mas uewedahs godigi ar wihu istikt. Reisahm wihu godajat pa maskulinu, reisahm par femininu; leelat wiham no weenkahrscha klaudscha schnakoschu darinat; wihu leetajat par garuma sihmi; beigās atshstāt wihu tak par ihpaschi pasch-stahwoschu klaudsi un schelohjatees, la ismests is burtu rindas (kas to buhs darijis — nesinu). Bet la lai klaudsis, pr. peem. pee „nemat“ „kada,“ pataifsa wokali un silbu garu? Suhš teikseet — bet war gan no shmet. Tad jau atkal tā pat warat ari zitu burtu nemt, jo labaka, p. p. wokalus dubultot zc. — Kā nu wehl „sh“ lai isfauz par „sch;“ tad jau rakstāt til ari „lh“ (-l), „uh“ (-n) zc. — 3. Par ihso „s“ man tikai netihl tahdas lihdsibas, kas Zuhfu raksteena un tahdas lihdsibas farunas ar maso „s“ kahdahm gan mihlestibas rihmēs weetas. — Ko Leonidas pluralis „Leonides?“ Buhtu sweschee wahrdi tahdi turpmaku pahrrunajami. — Preeksch-wahrdinds waram rakstīt „f“ un „s“: kad nahlots wahrds sahlahs ar zeetu klaudsi tad „s“ (kā ari isrunajam), kad ar mihlstu, tad „f;“ bet lam newaram rakstīt wihu zelmus, la to redsam, kad nahlots wahrds sahlas ar wokali. Tahlat schini sinā Biel. gr. § § 56. u. 57. — 4. Par „t“ warejat drusku wairak rakstīt, ne la tur fajijuschī — Zums pilnigi peekrihtu, „Zizerus“ (!) gan buhtu pareisi Zizerons godajams, ari — ne wis „zepters“ bet fzepters. —

III. „Ar kadeem burteem daschi wårdi rakstami.“ Pahr „nam“ un „nau“ „jaw“ un „jau“ „mai“ un „maj“ zc. Biel. § §. 85—87. loti eewehrojami. Pahr „runajeet“ zc. § 282. (tå tab ne wið „spreescheet“ bet waj nu spreedet jeb spreeschat). Pahr „apdomajufes“ zc. un „sinajuse“ zc. § § 341—344. „-e“ zehlees no „-i“ un „-es“ no „-ees“ (-ias), jo wezafee wokafi ir: a, i, u, un „e“ un „o“ no scheem zehluschees; — tå wat ari „vats“ un ne wið „pate“. — Tè redsam. jif muhsu waloda fenada, ka mumis ne mas „o“ nawa. —

IV. „Kå daschi wårdi sawås formås rakstami“. — Pahr apfuhdsetis un „apfuhdsetais“ tas patis sakamis, kas no „labs“ un „labais“ Biel. gr. § §. 196—200 (§. 768.) „Apfuhdsetais atnahja pee teefas (der angeklagte kam her for's gericht) ne mas naw „pret muhsu walodas lifumeem,“ un kas tå rakstijufchi, ne mas to naw „nesinadami“ darijufchi. — Leels brihnumis manim, tå Zuhis no adwerbeem nematees galotnes, wokafus nost mest; un adverbis „augstu,“ „semu“ Zuhis fauzeet „ehrmigus“??! Baj nepafihstat-tautas dseefmu:

Augstu fkehja wanadfinis
Semu spahrnus lidinaja; (Kas tå turehs „augstu,“ „semu“ adjektivus?)

Augstu firgu kundfinis jahja
Semu josa sobentinu. (Kas tå turehs „augstu,“ „semu“ adverbis?)

Walodai gresnumis, kad tai jo wairak wahrdu galinajahs wokaleem; jo wairak wokatu walodai, jo ta skanaka un pilnigaka. Un Zuhisu domas adwerbeem atwest wokafus, kas tå jau paschi no fenis susdami suhd. Ihpaschi galotne „-u“ buhtu jo jau-kaka, tå wez is instrumentalis no neutra (Biel. §. 210).

V. „Pahr deklimeereshanu un konjugeereshanu“ plajchafas mahzibas atronamas Biel. gr. 1. § §. 143 — 246. u. 2. § §. 249 — 413.

VI. „Pahr dasheem wårdeem teizeendis.“ „Septini gadi winsch naw mahjås bijis“ war gan teikt, ta buhtu elipse (-dewini gadi, kamehr winsch zc; tå pat tå Latin. nudius septimus—nunc est dies septimus). „Kur efeit eedami“ ne weens neteifis, bet kur eedami? no kurenes tu nahkdams? zc. Kamdeht tahdi teizeeni Zumis „pret flaidras Latweeschu walodas dabu?“ —

VII. „Pahr Latinu burteem.“ Latinu burti „wairak azis frihtami“ ne tå Wahzu. Ari Wahzu grabmatas daudfas Latinu burteem drukatas. Dseija nosihme „poesie“ un ne wið „gedicht.“ —

Sapreezajahs par sinatnibas komifijas nospreedumeem ortografijas leeta. Tif buhtu wehlams, kad „w“ weeta liktu „v,“ „f“ weeta peenemtu sismi. kahda Biel. grammatikå un Ullmana lezika, un kad ari par „x“ apdomatos. „z“ jauki waretu leetat „ds“ weeta (tå pat, tå Greekeem „z.“ — Kå buhtu ar „y“ „ee“ weeta? — Perdaitis.

Sinas.

No Rihgas. Baltijas skolotaju seminarå bija 12. juniå audselnu atlaischana. Pilnu mahzibas kursu ir beigufchi no teem 29 audselneem, kuzi schini gadå III. augstajå klaså atradahs — 26. No scheem pehz tijibas ir: 19 pareistizigi, 6 lutertizigi un weens katottizigs. Pehz tautibas: 13 Latweeschi, 9 Igauni, 3 Kreemi un weens Leitis. Goda-makfu par ihsti labeem isstrahdajumeem us eksamenu dabuja: M. Looste un M. Michelfons, katriis 30 rubl. f., J. Grünwalds 25 rubl. f., L. Raudseps 20 r.

f., un J. Båchmans, P. Grunduls un P. Ahbolis, katriis pa 15 Pawisam schinis 6 gadis, kamehr schis seminaris paslahw, winå ir beigufchi pilnu mahzibas-kursu, un to teesibu dabujufchi, buht par tautas skolotajeem, 92 audselni.

Wehl no Rihgas. Sanitetes komitejai daudskahrt eefneegtas schelofchanahs pahr nepilnigu tihribu flaktuschis un pahr to no tam zeldamos gaisa samaitaschanu. To eewehrodama, sanitetes komiteja atraduse par waijadfigu, flaktuschu ihpaschneekem atgahdinat to jau 1818. gadå islaisto preeksch-rakstu, kurå teel pawehlets, ka lai meefneeki tos flakteschanas-atlikumus, no kureem waretu izjeltees gaisa samaitaschana, nowestu us smiltschu-kalneem un tanis 4 mehneschis, rehkinati no 1. maija lihdi 1. septemberam. Tad nu ari sanitetes komiteja dara flaktuschu ihpaschneekus wehl us to usmanigus, ka tee, kas tahdu nosazijumu pahrlahps, tiks no polizejas pee atbildeschanas faukti, un kas mineto nosazijumu buhs trihs reis pahrlahpufchi, teem tiks wizu flaktuschu aifflahgti.

Pahr Widsemes jaunbuhwejamo dselszetu jau daudis ir awises rakstis un ilgi jau us wizu gaida, bet tå newar tå newar sagaidit. Pehterburgas Wahzu awise tagad pahr scho leetu raksta, tå dselszeta leeta tif tadeht ween neteef us preekschu, ka pee wina stahw sakara ar daschadu beedribu un personu labumu, jo kad wesumu us daudspufehm welk, tad tas nekur us preekschu neteef, bet paleef us weetas stahwot. Ji mineta Pehterburgas Wahzu awises raksta redsamis, ka preeksch Widsemes dselszeta teel strahdatis no trihs pufehm: Widsemes fainneezibas beedriba (Livland. ökon. Societät) wehlahs dselszetu, kas eetu no Rihgas us Walmeeru, Walku un Tehrpatu; Widsemes ritterschafte, kopå ar Rihgas un Behrnawas pilsehtahm, grib ka Widsemes dselszetsch, no Rihgas sahkdamees, aiskertu Zehfis, Walmeeri, Walku, Werowu un Pleklawu, un barons von der Pahlen, Baltijas (Igaunijas) dselszeta wahrda, wehlahs tikai dselszetu, kas eetu no Tehrpatas us Werowu, Ostrowu un Wehsmu (Smolenskas gub.) Schreem trihs dselszeta gahdneekem, kuzi weens pret ottru strahda peebeedrojahs wehl zetortais proti, leela Kreemijas dselszetu beedribu, kas wehlahs, ka Widsemes dselszetsch ne mas netiktu buhwets, tadeht ka schi beedriba bihstahs, ka taisns zetsch no Plekawas us Rihgu buhschot Pehterburgas-Warschawas dselszeta par flahdi. Tai nu wizu scho beedribu wehleschanos waretu jif ne jif weenot, jeb wismasak tuwinat, tad Pehterburgas Wahzu awise leef jaunuu plahnu preekschå, kurå if katra beedriba atradischot to preeksch fewis. Pehz schis awises domahm jaunais zetsch buhtu wedams sahktees no Wehmas (us Maslawas-Smolenskas dselszeta), us Belozu, Noworschowu, Ostrowu, Werowu, Anzeni (Werowas apr.), Galisti (Behrnawas apr.), un Behrnawu. No schi zeta tad waretu laist saru-zelus, weenå pufe — no Anzenes us Walku, Walmeeri, Zehsim un Rihgu. Galisti waretu faweenot ar Ruhjeni un Wilandi zaur labeem semeszeteem (warbuht schosejahm). To wizu eewehrojot gan jadomå, tå labs laizinsch wehl aisees, lihdi dselszetu pa Widsemi buhsim fagaidijufchi. — Tagad atkal „Wald. Wehst.“ lasamis, ka Widsemes fainneezibas beedribas pilnwarim, baronam von der Pahlen, 27. maijå sch. g. Wisaugstaki atwehlets, us sawu rehkinu ismeklet lihniju preeksch dselszeta no Rihgas, zaur Walmeeru un Walku, us Tehrpatu. — No tam nu redsamis, ka ta lihniya, kas 1869. gadå preeksch schi pascha zeta nodurta, arrasta par nederigu.

Atbildofchais redaktors un isdewejs: G. Mather's.

Stramaduras un Anglijas superfossatus

ihstenu Leopoldshales kainitu
us lehgera tura un nem apstelleschana pretim
C. Höpfer's,
Zelgawá.

Sludinajums.

Labus un lehtus arklus, plauschanas-maschines,
rotas un gepetu-kulamas-maschines, gatawus
palawus, schuwamas-maschines preefsch mahjas
un preefsch srodereem, superfossatus augsta fatura
peh; Rihgas politechnikas wisjunaatam analisehm, pahrdod
Ziegler's un beedris,
Rihgá, leelá Pils-eelá Nr. 19.

Sludinajumi.

Slaiti auguschi, sibsti oschu bakti un leetas-foki

preefsch mehbelu, ratu 2c. taisitajeem, disch-
leereem u. z. ir pahrdodami no brihwás
rotas **Abgunstes Grünfeldtes Gau-
riinu mahjas.** Klabtakas sinas isdod „Bal-
tijas Semkopja“ ekspedizija un

J. Springbach,
Gaurinu mahju ihpatshne eks.

Superfossatus,

no Packarda Ipswiché (Englandé)

luri té jaw 15 godus par labeem atrasti un sawu labu
ihpatshibu deht jaw virmá semkopju israbdischana 1865. g.
medak dabuja, pahrdod no lehgera

H. van Dyk,
Rihgá, leelá Smilshu-eelá N. 1.

Heimann Salzmann leela lehgera

Zelgawá, S. Markusewitsch k. namá, preti R. J. Taube k.

top ihpahrdots leelumá un masumá par mehremu maksu wisadas galanterijas- (gresno-
schanahs-) **bijutrijas-** (selta un sudraba l.) **sibh-** un **tehranda-prezes,** **pihpju-**
leetas, fokwitua, tá ká ari daschadas zitas, preefsch fungcem un kundschm derigas
leetas. Zeenijami pirzeji mar us to droschi pakautees, ka preze alash par peenahzigahm ze-
nahm taps pahrdota un wini kreetni apdeeneti.

Ar scho daru wispadewigi sinamu, ka es tagad Zelgawá

skunstigu uhdenu fabriku

fem prowisora C. Graf k. wadischanas esmu cetaisijis.

To kuhdamá, lai zeenijama publika zaur sawu ustizibu manu apnemshanos pobalstitu, apfo-
los, ka es alash ruhpechos, zaur uesmahdejamas prezes pasnegumu winas labpatilshanu few
eemantot.

Weeta un lehgeris atrodahs **Scrihwera-eelá Nr. 54,** paschu mahja; **pahrdoschana**
tur pat, ká ari manas destilazijas lehgeri, **leelaja eelá Nr. 66.** — un maná **pahr-**
dotawá, pee **parades-platscha,** **Feiertag k. namá Nr. 2;** bes tam top apstelleschanas preti
nemtas **J. Kufner k. pretshu-** un **wihnu-pahrdotawá,** **leelaja eelá.**

Ar zeenishanu

C. Siller.

superfossatus

kaulu-miltus, kainitu 2c., reh; Rihgas Politechnikas
analises, pahrdodam un lubbsam pagasta wezalos un preefsch-
neetus, ari pagasta scrihwerus, luseem preefsch sawa pa-
gasta wairak skunstigu mehflu wajaga, wismalak par pee-
mebru dribsumá usdot, zik dauds skunstigu mehflu wineem
preefsch rudens-sehjas wajaga, ka tee pee laika waretu
skunstigus mehflus dabot, labdi un zik dauds teem wajas-
firti.

Ziegler's un beedris,
Rihgá, leelá Pils-eelá Nr. 19.

Pee gaidamas premijas-biletu wilshanas
no I. un II. aisleenejuma usnemahs

apdrofchinashanu

pret

islofeschanas flahdi (Amortisation)

M. S. Stern & dehls.

Zelgawá.

Kursemes beedriba preefsch bischu kopshanas.

Beedri teel fa-aisnati us

General-fapulzi,

15. julija, pulst. 11. no rihta, Zelgawá,
Zebra dabesa sablé.

Deenas kahrtiba.

- 1) Sinas par faemtu beedribas mantu;
- 2) reidentu un runas-wibru zelschana;
- 3) fastabita kahrtibas-rukka rewidereschana un apstiprina-
schana;
- 4) statutu pahrtaischana;
- 5) beedribas gada-swehtu-deenas nobibinaschana;
- 6) no-preefschana: labds laikraisis lai ir beedribas organá
un lur beedribas fawulzes ir sludinajamas;
- 7) farunas pabr bischu kopshanu un
- 8) beedru usnemshana.

Presidents: **G. Mather's.**

Wize presidents: **R. Grünhof's.**

Mantas-glabatajs: **D. Kronbergis.**

Rakstu-wedejs: **J. Böttcher's.**

Nu pat tapa gatawa un dabujama Gelfsch-Rih-
gas leelaja Kaleju-eelá Nr. 4.

J. C. C. Kapteina

grahmatu-pahrdotawá

Paidagogiska

gada-grahmata

1876.

Ar drauga palihdsibu isdewis **Krogsemju**
Mikus, Skolotajs pee Anglu-skolas Pehterburgá.
Maksa 60 kap.

Pee weena sinojam, ka II. sehjums inabts
wehl 1876. g. Abnenti, kas to preefschlaiká weh-
letos, eemakfadami apstelleht, teem tas pee-eetams
par 50 kap. gabalá. Us 10 eksemplareem nahf weens
brihwefsemplaris wirsá. Wehlaki, tik ká buhs ga-
taws, tad maksahs tik pat ká I. sehjums.

Tai pascha grahmatu pahrdotawá, ari tik lohds
pahris eksemplaru ween, dabujami: **Brihwsem-**
neeka tautas dseefmas, ar flaisi gresnoteem
sibmoleem, 5 rubli gabalá. 2

Semkopibas lanka-rihkus

planjamas-maschines

ká: masus ehrgta arklus reh; labda panisam jauna
mudata, **Gohenbeimes arklus** ar puleretu tehu
dsels dihojughu un tá nosautus **Zelgawas arklus**
kas gada-malku ihwelujushki, **ezefshas,** **ekstirpatorus**
firgu-grahbelkus, **uniwersal-platas-sehjama**
maschines ar skrituleem,

„Buckeye“

fastabitas sablu un labbas planjamas-maschi-
nes, daschadas wehtishanas-maschines, efektu-
maschines, ar roku greschamas un gepetu-kulamas-
maschines, tura leelá isweht us lehgera.

Ziegler's un beedris,
Rihgá, leelá Pils-eelá Nr. 19.